Intuice
Ladislav Hejdánek
jedná se o přípravu k tomuto výslednému dokumentu:
Intuice jako vnímavost vůči nepředmětným výzvám
◆ přípravné poznámky, česky, vznik: v průběhu roku 1992 ◆ poznámka: podrobnější datace viz vnitřek dokumentu; zřejmě přípravné poznámky k referátu na interdisciplinárním semináři „Intuice ve vědě a ve filosofii“, pořádaném FÚ ČSAV
◆ preparatory notes, Czech, origin: v průběhu roku 1992

Intuice

Intuicí se obvykle mínilo a míní nahlédnutí čehosi nikoliv na základě nějakého více méně komplikovaného postupu, ale jaksi "přímo". Nevysloveným předpokladem tu zůstává, že jde o vhled do něčeho, co tu nějak "jest", co tu je (předmětně) dáno.

02

Obvykle nebývá vůbec podrobena reflexi základně významná okolnost, že sám akt a výkon intuice, ale i to, k čemu se tento akt vztahuje (čeho je intuicí), tj. co je "referenčním korelátem" intuice, je čímsi novým, co tu ještě nebylo.

03

Sám akt intuice tedy má určité předpoklady, které je třeba ozřejmit. Musíme od sebe odlišit na jedné straně předpoklady subjektní a subjektivní, dále předpoklady, které jsou součástí a složkou dané situace (nejen vnější a věcné, ale vůbec předmětné, např. spočívající na myšlenkových konstrukcích), ale také předpopklady, které nelze odvodit ani naopak redukovat na obojí z uvedených.

04

Základním předpokladem aktu intuice (jako ostatně každého aktu, každé akce) je čas, který má akce k dispozici (neboť bez nezbytného rozsahu stále přicházejícího času není žádné dění a tedy ani žádná akce možná).

05

Bergsonovo pojetí intuice, jak je vypracováno zejména v "Eseji o bezprostředních datech vědomí", staví intuici do ostrého protikladu proti racionální pojmovosti. (Poněkud se jeho pojetí blíží mnohem mírnější pokusy Diltheyovy o popisnou psychologii struktury, jako ostatně i jiné filosofie celku a celkovosti.) To je nepochopení: intuice hraje např. v matematice mimořádnou roli, a přitom není pojmovějšího oboru než právě matematika. Spíše lze vztah mezi intuicí a pojmovostí formulovat tak, že pojmově lze zpracovat pouze to, co už je nám v "intuici" nějak blízké, co se nám už otevřelo. Intuice má v sobě tedy prvek předpojmovosti, ale to vůbec neznamená, že se pojmovému zpracování vymyká nebo dokonce nějak brání.

06

Námitky Bergsonovy proti pojmovosti jsou v mnohém platné, ovšem pouze interpretovány tím způsobem, že jejich platnost je omezena na jeden (byť ovšem dosud převažující) typ pojmového myšlení. Jsou to námitky proti jistému typu pojmovosti, ale ztrácejí svou platnost, jsou-li obráceny proti pojmovosti vůbec. Pojmy a pojmovost se mohly uplatnit teprve na základě vypracované formy či struktury reflexe vědomí či myšlení (reflexe myšlenkových aktů), a zároveň poskytly takovéto reflexi její neobyčejnou jasnost a zřetelnost (na rozdíl od protoreflexí jiné provenience, např. staroizraelské).

07

Intuici chápu jako nahlédnutí, a podle toho, čeho se nahlédnutí týká, můžeme mluvit o intuici nepojmové nebo naopak o intuici předpojmové a k pojmovosti směřující, nebo dokonce o intuici pojmové. Matematická intuice ani nemůže být jiná než pojmová, neboť se týká nahlédnutí "skutečností", jejichž samo ustavení je pojmově podmíněno.

08

To nás hned vede o krok dál: musíme se totiž tázat, zda je nezbytně nutno chápat intuici jako akt směřující k něčemu, co má být nehlédnuto, jak to ještě před nahlédnutím "jest". Jak to má být chápáno? Tak, jako každé pojmové pochopení či "uchopení" tzv. "předmětu" znamená především vytvoření něčeho, co tu nebylo, a teprve díky tomuto výtvoru je možno vůbec o nějakém "uchopení" mluvit, musíme něco podobného předpokládat také tam, kde jde o to, "uchopit" "něco", co ještě není, co jenom "má být". Můžeme-li předpokládat, že intuice se "rychle" resp. "přímo" dostává k nahlédnutí něčeho, co "už jest", tím, že de facto toto nahlédnutí, které ještě nebylo a není, teprve uskutečňuje, pak není zatěžko posunout význam slova intuice tak, aby pokrývalo i uskutečnění nahlédnutí něčeho, co "ještě není", pokud je to takříkajíc "na spadnutí", tj. pokud to "má být" s vysokým indexem či potenciálem aktualizovatelnosti či spíše aktualizibility (?).

09

Jen díky tomu, že intuice se může také mýlit, může se také strefit. A to je možné zase jen proto, že intuice jak akt něco uskutečňuje, totiž právě ono nahlédnutí. Nahlédnout lze nejen to, co je, ale také to, co není. Nahlédnout lze i to, co třeba nikdy nebude, dokonce co nikdy být nemůže (a to spolu s reflektujícím nahlédnutím, proč to nikdy být nemůže). Intuice je zkrátka konstitutivní, ustavující akt, který možná doprovází každé aktivní,

zacílené myšlenkové hnutí, jehož cílem je "něco" pochopit. A pak vlastně intuice nespočívá v onom (pochopení) něčeho, nýbrž v ustavení právě onoho pochopení (něčeho).

10

To můžeme vyjádřit alternativně: intuice je ustavující akt nahlédnutí, přičemž lze v tomto aktu (a tímto aktem) nahlédnout buď něco, co "jest", anebo něco, co (ještě) není, ale co právě oním aktem nahlédnutí začalo jistým způsobem být. (Bonn, 29. 6.1992)

11

Předpokládejme, že intuitio resp. intuitus je akt nahlédnutí. Tento akt směřuje, míří, cílí k nahlédnutí "něčeho", co má být nahlédnuto, ale samo ještě není žádným nahlédnutím. Sám akt nahlédnutí jako celek není jen nahlédnutím, nýbrž ještě něčím víc, něčím jiným - nebudeme zkoumat, čím vším ještě je a bez čeho se nemůže obejít, protože v tuto chvíli to není naším záměrem. Bude nás teď zajímat jen to, co v aktu nahlédnutí jako celku je vskutku oním žádoucím nahlédnutím. Můžeme se pak tázat: čím je zaručeno a vůbec založeno to, že toto aktivní nahlédnutí je právě nahlédnutím toho, co mělo být nahlédnuto, a nikoliv nahlédnutím něčeho jiného?

12

Právě formulovaná otázka má základní důležitost, protože míří k bodu, na němž se snad nejzřejměji ukazují slabiny tradičních pojetí. Celý problém je vlastně totožný s obecnějším problémem samotného vyjevování, zjevování toho, co dosud vyjeveno nebylo. Především je zcela zřejmé, že theologické pojetí zjevení tu není žádným řešením a dokonce ani žádnou nápomocí k takovému řešení. Abychom se nohli vyjadřovat přesněji, zavedeme si terminologický a také pojmový rozdíl mezi ukazováním a zjevováním (vyjevováním). Skrytost může mít jen subjektivní povahu, ale může mít na subjektivitě nezávislou skutečnost. Jinak řečeno: skrytost může spočívat v tom, že se skryté vůbec neukázalo a neukazuje, ale může naopak spočívat v tom, že ačkoliv se skryté odhalilo a ukázalo, subjektivita to ještě neuznamenala. Nejčastěji pak jde o to, že ono ukázání má časově omezené trvání, a že když se jednou na nějaký, kratší či delší dobu, ukázalo, zase se skryje, tj. přestane se ukazovat. Pokud je takové ukázání, takový úkaz přehlédnut, je tím zmarněna možnost nahlédnutí, a někdy dokonce nenávratně.

13

Poznávání - jako cílevědomý, metodický postup a přístup - spočívá jednak v jisté připravenosti na případné, v různém stupni pravděpodobnosti očekávané ukázání (se) něčeho dosud skrytého, ale námi (subjektivně) tušeného, ale nejčastěji má daleko propracovanější, organizovanější charakter. Zásadně je totiž možné na základě četných dalších zkušeností a znalostí uměle připravit situaci tak, že očekávané zjevení, vyjevení čehosi dosud skrytého je aktivně uvedeno do reálného kontextu, v němž se stane nápadnějším, zjevnějším - anebo v němž se mu teprve i té minimální zjevnosti dostane díky jistému aranžování okolností. Naprostá většina přístrojů na měření nejrůznějších parametrů spočívá právě na tom, že nějaký děj se sice ukáže resp. ukazuje, ale ne nám a našim vněmovým schopnostem, takže je třeba využít toho, že na tento úkaz je s to reagovat jiný úkaz, který je pro nás zjevnější nebo vůbec poprvé zjevný. Tak např. některé rozpady atomů nebo subatomárních částic nejsme schopni registrovat přímo, ačkoliv vůbec nelze říci, že jsou neregistrovatelné. Ale za jistých okolností (např. v mlžné - snad Wilsonově - komoře) se stanou zjevnými bUď přímo pro nás nebo alespoň pro fotografický aparát, nebo v jiných případech pro nějaký jiný měřicí přístropj atd. Malé rozdíly teplot nejsme s to sami uznamenat, ale máme velmi citlivé teploměry, které to udělají za nás. Vzdálené zářivé objekty (jako např. kvazary) bychom buď vůbec nebyli s to zaznamenat nebo alespoň ne tak, že bychom je byli schopni odlišit od běžných hvězd, ale za pomoci nákladných přístrojů to je možné. Atd.

14

Takovým způsobem tedy můžeme rozšiřovat spektrum úkazů, které jsou pro nás tak či onak (díky nejrůzněším našim opatřením nebo díky shodě okolností, kterou pak můžeme v dalším uměle napodobovat) zjevné. Ale potom tady jsou skutečnosti, které se buď ještě neukázaly, takže se pro nás ani zjevnými stát nemohly, nebo které se již ukázaly, ale zase se pořestaly ukazovat, takže se pro nás už zjevnými stát nemohou (vinou okolností nebo přímo svou vlastní vinou jsme je nezaregistrovali).

15

Musíme si uvědomit, jakou zásadní důležitost má, že se nějaká skutečnost ukázala resp. ukazuje. Problém tzv. extrasenzuálního vnímání je falešný problém, protože nesprávně předpokládá, že všechno skutečné se ukazuje,

takže to, co se neukaztuje, prostě není skutečné. Je to o úroveň hlouběji transponovaný problém, jak ho najdeme třeba u Berkeleyovy formule "esse est percipi". Tak, jako ze skutečnosti, že něco nevnímáme (resp. že to nikdo nevnímá), nelze usuzovat na neexistenci toho, co uniká veškeré nebo jen naší vnímavosti, nemůžeme na neexistenci usuzovat ani z toho, že se něco neukazuje.

16

Naproti tomu ještě naléhavější je uvědomit si, že vnímavost nemůžeme omezovat na reaktibilitu pěti smyslů, které ostatně jak svou povahou, tak svým počtem byly ustaveny na konvenci. Víme přece např., že náš organismus zcela nepochybně reaguje na elektromagnetické pole, na změny tlaku vzduchu, na určité látky v naprosto malém množství atd.atd., a přitom vysvětlení nepodává ani jeden z konvencí uznávaných lidských smyslů.

17

Jako každý akt, tak také akt intuice směřuje k uskutečnění něčeho, co tu ještě není. Protože se však tradičně intuicí rozumí myšlenkové nahlédnutí jakožto bezprostřední, tj. ničím nezprostředkované uchopení (zmocnění se atd. - Erfassen apod.) buď věci v její bytostné povaze nebo souvislostí mezi věcmi,
je otázka aktu samého obvykle stavěna stranou, do stínu nebo vůbec vytěsňována z našeho povědomí. Pak ovšem je možné "předmět" onoho nahlédnutí interpretovat jako něco předem daného, co je v intuici viděno resp. nahlédnuto duševním zrakem. Touto tradicí se však nesmíme nechat svést k tomu, abych zcela zapomněli, že v intuici se něco odehrává, totiž nahlédnutí něčeho, co původně nahlédnuto (nebo nahlédáno) nebylo. Tato změna nenahlíženého v nahlédnutí se ovšem neděje mimo nás, tj. netýká se toho, co je nahlíženo, nýbrž je věcí samotného nahlížení resp. nahlédnutí jakožto našeho aktu. A tento akt spočívá v tom, že se v něm a jím uskutečňuje něco, co až do té chvíle uskutečněno nebylo. Naším prioritním zájmem tedy nebude to, co je a co původně nebylo) nahlédnuto, tedy nahlédnuté, nýbrž samo nahlédnutí jako výsledek našeho aktu výkonu nahlížení. Zároveň je ovšem třeba odlišit a ohraničit toto zvolené téma od každého zájmu psychologického, a to přesně v tom smyslu, jak musí fenomenologie odlišovat intencionální akt přísně odlišovat od každé psychické aktivity, jak ji chápe psychologie. (Písek, 22.8.1992)

- - - - - - - - - - - - - - - - -

18

Vycházím na jedné straně ze základního rozlišení aktu vědomí (resp. myšlenkového aktu) a toho, k čemu se tento akt vztahuje, tj. podle Husserla intencionálního aktu a intencionálního předmětu (u Husserla objektu), a na druhé straně z důsledného odlišování intencionálního předmětu od předmětu reálného. Aplikujeme-li obě tato rozlišení na intuici, budeme především akt intuice odlišovat od toho, co je vlastně v tomto aktu intuitivně nahlíženo, a toto nahlížené resp. nahlédnuté od prostředků takového nahlédnutí.

19

Lze mít zcela všeobecně za to, že veškeré prostředky, nezbytné k tomu, aby bylo možno se ve vědomí intuitivně vztáhnout k onomu "předmětu" resp. (nepřesněji) obsahu intuice, nelze v tuto chvíli rozpoznat a vyjmenovat.

20

Intuice je obvykle chápána jako cosi zvláštního, mimořádného, výjimečného. Chtěl bych naproti tomu ukázat, že je to právě naopak cosi běžného, i když málo nápadného, a že to je nedomyslitelná podmínka každého myšlení, zejména pak - co je pro nás nejdůležitější - myšlení pojmového.

21

Intuici budeme chápat jako cogitatio, myšlení, a v konkrétním případě jako myšlenkový akt, actus cogitationis. Protože je veškeré myšlení charakteristické svou intencionalitou, musíme se zabývat vedle myšlenkového aktu také jeho "předmětem", tj. tím, co je myšleno či míněno (cogitatum). (Nebudeme tu užívat slova "obsah", protože je matoucí: myšlenkový akt v sobě "neobsahuje" svůj předmět, nýbrž pouze se k němu vztahuje, míří k němu, je na něj intencionálně zaměřen.

22

Intuice, tj. akt vědomí, jež se ke svému "předmětu" intuitivně vztahuje, má vždy tentativní a heuristickou povahu. To znamená, že intuice není zdrojem ani základem nepochybné jistoty, nýbrž pouze "dojmu jistoty" (tato dvojí jistota není dost rozlišena u Descarta, což umožňuje kritikům vytýkat Descartovi, že postavil (subjektivní) jistotu na místo pravdy. Můžeme však říci, že z toho vyplývá problematičnost intuice? Nikoliv; tím, že prokážeme, že prvek intuice je přítomen v každém myšlenkovém aktu, zároveň relativizujeme přehnaný

kriticismus ve vztahu k intuici. Intuice je nezbytná na počátku a jako počátek (a každé myšlení musí fakticky někde začít, musí zvolit nějaké východisko, a třeba jen ad hoc, neboť nějakých "přirozených" východisek a počátku myšlení se nemůžeme dobrat, protože jich prostě není. Zpočátku bývá akt intuice něčím resp. někým vyvolán, později už může být inspirován také dosavadní zkušeností a vědomím souvislostí. Vždycky však platí, že intuicí můžeme nahlédnout i něco nesprávného, takže v každém myšlenkovém postupu a zejména v poznání je zapotřebí vícenásobné, navzájem na sobě nezávislé kontroly, která ovšem zase není schopna platnost intuitivně nahlédnutého přímo potvrdit, nýbrž leda právě naopak jeho vadnost a neplatnost odhalit. Z toho zároveň vyplývá, že intuici ji možno si pěstovat a trénovat, i když míra talentovanosti je u různých myslitelů různá. Při argumentaci je však jakékoli odvolání na intuici nemístné a v diskusi neplatné; představuje leda osobní výhodu zcela soukromého rázu. Vše, co lze platně nahlédnmout intuicí, musí být dovozeno diskurzivně, má-li být obecně uznáno, anebo musí být alespoň předvedeno, jak to vskutku funguje, když s nahlédnutým pracujeme (byť třeba jen ve vylíčení vize, která je sama o sobě ne-li přesvědčující, tedy alespoň inspirující, pozoruhodná apod.).

23

Zde je asi zapotřebí zvláště upozornit na to, že v intuici především a primárně nahlížíme něco, co bychom mohli snad nejlépe nazvat "myšlenkovým modelem", nikoliv tedy "reálnou skutečnost" samotnou (jakéhokoliv druhu), a to ať už si toho jsme vědomi nebo nikoliv. To je věc základní důležitosti, a nám o ni půjde v dalším na prvním místě.

24

Intuice jakožto akt vědomí resp. myšlenkový akt (tedy jako *cogitans*) se intencionálně vztahuje ke svému "myšlenému" resp. "intuitivně nahlíženému" (ke svému *cogitatum*). V rámci evropské myšlenkové tradice, založené na řeckém vynálezu pojmovosti, jde vždycky o dvojí cogitatum, totiž jednak o nějakou skutečnost, která má být myšlenkově uchopena, jednak o určitý myšlenkový model, jímž má být ona skutečnost pojata (přičemž tento myšlenkový model nelze zaměňovat s příslušným pojmem). Řecká pojmovost se vyznačuje tím, že přednostně (a pokud může vědomě volit, nejraději výhradně) konstituuje myšlenkové modely jako od každého kontextu izolovaná schemata, tzv. *předměty*. Proto můžeme mluvit o předmětném resp. zpředmětňujícím myšlení, neboť skutečná jsoucna, která nikdy nejsou jen předmětná, jsou redukována na pouhé předměty, zatímco nahodile nebo alespoň uměle ohraničené hromady jsou neprávem chápány jako skutečná jsoucna (ovšem v onom redukovaném pojetí, neboť v něm se rozdíly ztrácejí). Na fenoménu intuice lze zvlášť dobře rozpoznat právě onu konstituující složku každého mínění a myšlení, která se v aktu konstituce vztahuje k tomu, co "před ní" (předmětně) ještě vůbec není.

25

Intuitivně chápeme obvykle něco, co jsme ještě nebyli schopni pochopit diskurzivně resp. na základě inference, tedy něco "nového" (to platí pro první pohled; později bude třeba provést korekturu). Intuice tak nejčastěji předstihuje pojmové uchopení, a její cogitatum je teprve dodatečně pojmově zpracováváno a interpretováno. V omezeném rámci předmětného myšlení je veškerá pozornost soustředěna na (opravdu nebo jen údajně) nahlíženou "skutečnost", zatímco myšlenkové prostředky takového nahlédnutí jsou zapomínány, marginalizovány nebo schematicky a nesprávně interpretovány. Proto - a také ve shodě s celkovou tendencí předmětného myšlení - zcela uniká pozornosti skutečnost, že jak intuitivní nahlédnutí, tak (jak může být dovozeno) každé pojmové nahlédnutí obecně je založeno na tvůrčím myšlenkovém aktu, bez něhož žádné myšlení vůbec není možné. Protože se tedy tato pro každé myšlení nezbytná tvůrčí složka intencionálně vztahuje nejen k něčemu, co tu již před samotným myšlenkovým aktem "jest", nýbrž také k něčemu, co tu ještě "není" a co musí být nejprve vytvořeno, konstituováno, musíme učinit předmětem svého kritického zkoumání právě tuto pro intuitivní nahlédnutí nezbytnou konstituující složku, která se nevztahuje k něčemu již danému, nýbrž která musí vytvořit něco ještě nedaného, ještě nejsoucího k dispozici.

26

cogitatum intuice nemůže být chápáno jako referent (relatum), neboť není (nemusí být a abvykle není) opakováním nějaké dřívější intuice

27

bz **"Intuice jako vnímavost vůči nepředmětným výzvám."**

Intuice jakožto akt vědomí resp. myšlenkový akt (tedy jako *cogitans*) se intencionálně vztahuje ke svému

"myšlenému" resp. "intuitivně nahlíženému" (ke svému *cogitatum*). V rámci evropské myšlenkové tradice, založené na řeckém vynálezu pojmovosti, jde vždycky o dvojí odlišné cogitatum, totiž jednak o nějakou skutečnost, která má být myšlenkově uchopena, jednak o určitý myšlenkový model, jímž má být ona skutečnost pojata (přičemž tento myšlenkový model nelze zaměňovat s příslušným pojmem). Řecká pojmovost se vyznačuje tím, že přednostně (a pokud může vědomě volit, nejraději výhradně) konstituuje myšlenkové modely jako od každého kontextu izolovaná schemata, tzv. *předměty*. Proto můžeme mluvit o předmětném resp. zpředmětňujícím myšlení. Na fenoménu intuice lze zvlášť dobře rozpoznat právě onu konstituující složku každého mínění a myšlení, která se v aktu konstituce vztahuje k tomu, co "před ní" (předmětně) ještě vůbec není. Nabízí se možnost v rámci aktu této konstituce rozpoznat "vnímavost" vůči některým nepředmětným "strukturám" přicházející budoucnosti (tedy toho, co "ještě není"). (31.8.1992)

(Anotace k referátu na interdisciplinárním semináři
Intuice ve vědě a ve filosofii, pořádaném FÚ ČSAV)

28

(ad 01) Když došlo v důsledku tzv. moderního subjektivismu ke zpochybnění každé možnosti, jak "nahlédnout" něco "objektivního" (v Kantově vyjádření tedy "věc o sobě"), zbylo pro intuici už jen sebenahlédnutí subjektu nahlížejícího. A tu byla zproblematizována vlastní myšlenka Descartova, že myslící subjekt přímo a tedy s jistotou nahlíží nejen své myšlení, ale současně s tím i svou jsoucnost, např. Kantovým výrokem v předmluvě k 2.vydání KRV, že duch při poznávání věcí vposledu nahlíží jen to, co si již s sebou přináší (tedy svou apriorní výbavu nebo alespoň to, co na základě této výbavy a s její pomocí sám vytvořil). Této myšlence dodal nový důraz a jakoby další dimenzi Hegel, když podtrhl nezbytnost zvnějšnění pro nahlédnutí vnitřního. Nejprve to znamená, že duch se musí vydat strastiplnou cestou přes své zvnějšněné výtvory, jimiž sám není, aby se posléze mohl k sobě vrátit ve smyslu sebenahlédnutí. Intuice tu je vlastně definitivně popřena. A proč? Protože je nerozlučitelně spojována s předmětností. Proto také trvá Hegel na tom, že vnitřní, které se nezvnějšnilo, vlastně ani není. Aplikováno na jeho konstrukci ve Fenomenologii ducha to pak znamená, že duch, který nevytvořil přírodu a dějiny, aby se přes ně znovu dostal k sobě, vlastně není (a nikdy nebyl). Duch "an sich" tedy není, stává se sám sebou teprve tím, že se něčím stává "für sich". Právě v tom se ukazuje cesta západoevropské metafyziky, zahájená řeckým vynálezem pojmů a specificky řecké pojmovosti (kde pojmy jsou nerozlučně a výhradně spjaty s intencionálními objekty), jako bezvýchodná, slepá ulička. Po Hegelovi zbývá už jen jedno řešení, totiž taková koncepce nahlédnutí (intuice), která konstituuje nahlížejícího nikoliv jako objekt, tj. jako totožného s něčím či někým nahlédnutým, nýbrž jako nahlížejícího, tedy jako subjekt (hegelovsky řečeno" nikoliv jako substanci). Otvírá se tu tedy nové, od dosavadního značně odlišné pochopení intuice: jejím cílem není nahlédnutí toho, co tu už nějak "jest", nýbrž ustanovení, konstiotuce, uskutečněné něčeho, co tu naopak ještě "není", ale co je skrze intuici nahlédnuto (a tím v prvním kroku již uskutečněno) jako něco, co být má, co má být uskutečněno (a tedy již uskutečno být začíná). 25.11.1992

29

24.11.1992 zavolal Michal Wernisch z časopisu Iniciály (o kterém nic nevím), že by rádi můj (nepřednesený, jak jsem mu zdůraznil) příspěvek na konferenci o intuici získali pro svůj časopis. Slíbil jsem nezávazně, že se pokusím do měsíce (tj. do vánoc) odevzdat příspěvek v podobě otištění schopné, v rozsahu asi 4-6 stran. Sám se má počátkem prosince znovu ozvat.

To mne přivádí k tématu zpět; mám dojem, že bude dobře dokončit celý projekt, a to tak, aby z něho byla jedna kapitola pro "Nepředmětnost".

30

- - - - - - - - - - - - - - - - - -

ad 08 (chybějící dvě řádky):
mluvit, musíme něco podobného předpokládat také tam, kde jde o to, "uchopit" "něco", co ještě není, co jenom "má být". Můžeme-li předpokládat, že intuice

ad 17 (chybějící tři řádky):

v tom, že se v něm a jím uskutečňuje něco, co až do té chvíle uskutečněno nebylo. Naším prioritním zájmem tedy nebude to, co je a co původně nebylo) nahlédnuto, tedy nahlédnuté, nýbrž samo nahlédnutí jako výsledek našeho aktu

(stav ke dni 12.12.1992)

Intuice jako vnímavost

vůči nepředmětným výzvám.

Intuice jakožto akt vědomí resp. myšlenkový akt (tedy jako *cogitans*) se intencionálně vztahuje ke svému "myšlenému" resp. "intuitivně nahlíženému" (ke svému *cogitatum*). V rámci evropské myšlenkové tradice, založené na řeckém vynálezu pojmovosti, jde vždycky o dvojí odlišné cogitatum, totiž jednak o nějakou skutečnost, která má být myšlenkově uchopena, jednak o určitý myšlenkový model, jímž má být ona skutečnost pojata (přičemž tento myšlenkový model nelze zaměňovat s příslušným pojmem). Řecká pojmovost se vyznačuje tím, že přednostně (a pokud může vědomě volit, nejraději výhradně) konstituuje myšlenkové modely jako od každého kontextu izolovaná schemata, tzv. *předměty*. Proto můžeme mluvit o předmětném resp. zpředmětňujícím myšlení. Na fenoménu intuice lze zvlášť dobře rozpoznat právě onu konstituující složku každého mínění a myšlení, která se v aktu konstituce vztahuje k tomu, co "před ní" (předmětně) ještě vůbec není. Nabízí se možnost v rámci aktu této konstituce rozpoznat "vnímavost" vůči některým nepředmětným "strukturám" přicházející budoucnosti (tedy toho, co "ještě není"). (31.8.1992)

(Anotace k referátu na interdisciplinárním semináři
Intuice ve vědě a ve filosofii, pořádaném FÚ ČSAV)